

Narkotiku kontroles un narkomānijas ierobežošanas koordinācijas padomes sēde

PROTOKOLS

Rīgā

Datums:	2025.gada 21.augusts	Nr.	1/2025
----------------	----------------------	------------	--------

Sākums:	15.00	Beigas:	16.15
Norises vieta:	Daļēji attālināti un klātienē Veselības ministrijas 309.telpa (Rīga, Brīvības iela 72, k-1)		
Vada:	Veselības ministrs, Narkotiku kontroles un narkomānijas ierobežošanas koordinācijas padomes priekšsēdētājs Hosams Abu Meri		
Dalībnieki:	Vārds Uzvārds, amats	Piedalās	
	Raimonds Grīnbergs, Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta vecākais referents (Raimonda Kozlovska, Iekšlietu ministra, vietā)	☒	
	Daiga Ivsiņa, Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas iniciatīvu un attīstības departamenta vecākā eksperte politikas plānošanas jomā (Daces Melnbārdes, Izglītības un zinātnes ministres, vietā)	☒	
	Inga Martinsone, Labklājības ministrijas Bērnu un ģimenes politikas departamenta vecākā eksperte (Reiņa Uzulnieka, Labklājības ministra, vietā)	☐	
	Raimonds Čudars, Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrs	☐	
	Ilze Dzene, Tieslietu ministrijas ministres padomniece (Ineses Lībiņas – Egneres, Tieslietu ministres, vietā)	☒	
	Profesors Dzintars Mozgis, Slimību profilakses un kontroles centra direktora p.i.	☒	
	Ēriks Cērpe, Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Organizētās noziedzības smago un sērijveida noziegumu apkarošanas pārvaldes 2.nodaļas priekšnieks	☒	
	Iveta Stūraīne, Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu un muitas policijas pārvaldes direktora vietniece (Aigara Prusaka, Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu un muitas policijas priekšnieka, vietā)	☒	
	Astrīda Stirna, VSIA “Nacionālā psihiskās veselības centra” Narkoloģiskās palīdzības dienesta vadītāja	☒	
	Boriss Kņigins, Veselības ministrijas valsts sekretāra vietnieks finanšu jautājumos (Agneses Vaļulienes, Veselības ministrijas Valsts sekretāres, vietā), <i>attālināti</i>	☒	
Pieaicinātie dalībnieki:	Rimma Beļikova, Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas Metodiskās vadības centra un pediatrijas jomas vadītāja	☒	
	Rita Paršova, Bērnu aizsardzības centra Atbalsta pakalpojumu departamenta direktore	☒	
	Anastasija Jumakova, Tieslietu ministrijas Bērnu un jauniešu tiesību departamenta direktore	☒	
	Kristīna Dombrovska, Tieslietu ministrijas Krimināltiesību departamenta juriste	☒	

	Kalvis Klints, Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes piedalīties Organizētās noziedzības smago un sērījveida noziegumu apkarošanas pārvaldes galvenais inspektors	☒
	Artūrs Blekte, Slimnīcas “Ģintermuiža” virsārsts, <i>attālināti</i>	☒
	Edijs Klaišis, OPEN radošā centra vadītājs	
	Liene Dambiņa, Bērnu slimnīcas fonda, Bērnu un pusaudžu resursu centra Valdes priekšsēdētāja	☒
	Artjoms Baharevs, Slimnīcas “Ģintermuiža” psihiatrs, <i>attālināti</i>	☒
	Arvīds Kalniņš, Latvijas Republikas ģenerālprokurora p.i.	☒
	Diāna Vanaga - Arāja, Slimību profilakses un kontroles centrs, Atkarības slimību riska analīzes nodaļas pētniece	☒
	Aija Pelne, Slimību profilakses un kontroles centrs, Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vadītāja, <i>attālināti</i>	☒
	Karīna Beinerte, Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas bērnu psihiatre	☒
	Linda Veisberga, Slimību profilakses un kontroles centrs, Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vecākā sabiedrības veselības analītiķe, <i>attālināti</i>	☒
	Marika Petroviča, Veselības ministrijas Psihiskās veselības, atkarību profilakses un integrēto pakalpojumu nodaļas vadītāja	☒
	Sanita Lazdiņa, Veselības ministrijas Psihiskās veselības, atkarību profilakses un integrēto pakalpojumu nodaļas vadītājas vietniece	☒
Protokolē:	Ginta Ozola, Veselības ministrijas Psihiskās veselības, atkarību profilakses un integrēto pakalpojumu vecākā eksperte	
Darba kārtība/ sanāksmē apspriestais:		
1. Darba kārtības apstiprināšana 2. Ziņojums par narkotiku situāciju 2.1.ziņojums par narkotiku situāciju Latvijā; 2.2.ziņojums par Eiropas skolu aptaujas projekta pētījumu par alkoholu un citām narkotiskajām vielām; 2.3.ziņojums par ļoti spēcīgu sintētisko opioīdu pieaugošās pieejamības, lietošanas un kaitējuma radītā apdraudējuma novērtējums Baltijas reģionā; 3. Pārskats par veiktajiem pasākumiem pakalpojumu pilnveidē nepilngadīgajiem, kas pārmērīgi lieto atkarību izraisošas vielas 3.1.informācija par grozījumiem Ārstniecības likumā 3.2.informācija par “Par pilotprojekta integrētai pieejai - pakalpojumu pieejamības uzlabošanai nepilngadīgajiem, kuri pārmērīgi lieto atkarību izraisošas vielas” īstenošanu; 3.3.informācija par regulējuma virzību nepilngadīgo atbrīvošanai no kriminālatbildības par atkārtotu narkotisko un psihotropo vielu lietošanu. 4. Kopsēdes kopsavilkums un lēmumi. Uzruna. Darba kārtības apstiprināšana Sēdi atklājot, veselības ministrs H.Abu Meri vērsa uzmanību uz padomes darba kārtību, aicinot visus klātesošos rūpīgi iepazīties ar plānoto sanāksmes gaitu un diskusiju tematiem. Ministrs norāda, ka sēdes darba kārtība ir iepriekš ir sagatavota un apstiprināta, līdz ar to nekādas izmaiņas tajā netiks veiktas. Ministrs informēja, ka sanāksmes ietvaros tiks sniegti vairāki saturiski nozīmīgi		

un analītiski ziņojumi, kuri aptvers narkotisko vielu izplatības un lietošanas aktualitātes gan Latvijas, gan plašākā Baltijas reģiona kontekstā. Šie ziņojumi ir sagatavoti, balstoties uz jaunākajiem empīriskajiem datiem un pētījumu rezultātiem, tādējādi nodrošinot pierādījumos balstītu skatījumu uz problemātiku un tās risinājumiem. Darba kārtībā paredzēta īsa informācijas sniegšana par plānoto pilotprojektu, kas vērsts uz nepilngadīgajām personām, kuras pārmērīgi lieto atkarību izraisošās vielas.

2. Ziņojums par narkotiku situāciju

Slimību profilakses un kontroles centra (turpmāk - SPKC) Atkarības slimību riska analīzes nodaļas pētniece **D. Vanaga Arāja** informēja, salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem vērojama narkotiku pamēģinājušo iedzīvotāju īpatsvara palielināšanās. 2020. gada pētījuma rezultāti liecina, ka salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem vērojama narkotiku pamēģinājušo 15 līdz 64 gadus vecu Latvijas iedzīvotāju īpatsvara palielināšanās līdz 16,8% (24,1% vīriešu un 9,9% sieviešu). Marihuāna joprojām ir visizplatītākā narkotika Latvijā, bet kokaīna lietošana pēdējos gados pieaug. Amfetamīnu un opioīdu lietošana ir izplatīta augsta riska grupās, taču vispārējā populācijā šo vielu lietošana nav tik izplatīta. D. Vanaga-Arāja norādīja, ka notekūdeņu analīzes Rīgā liecina par stimulantu grupas narkotiku pieaugumu, īpaši amfetamīna un metamfetamīna lietošanā. Ekstazī lietošana samazinās, bet injicējamo narkotiku lietotāji bieži lieto maisījumus, piemēram, amfetamīnu kopā ar kokaīnu un metamfetamīnu. D. Vanaga – Arāja uzsvēra, ka letālu pārdozēšanas gadījumu skaits joprojām ir augsts, īpaši vīriešu vidū vecumā no 30 līdz 49 gadiem, un toksikoloģiskās analīzes atklāj vairāku vielu klātbūtni pārdozēšanas gadījumos. Noslēgumā viņa norādīja, ka vīrieši biežāk ziņo par aktuālu vielu lietošanu nekā sievietes, un kopumā ir pieaugoša tendence stimulantu grupas narkotiku izplatībā, īpaši kokaīna lietošanā. 17% Latvijas skolēnu vecumā no 15 līdz 16 gadiem ir pamēģinājuši narkotiskās vielas, un dominējošā viela šajā vecumposmā ir marihuāna. Pētījuma dati liecina, ka pēdējā gada laikā marihuānas lietošanas izplatība meiteņu vidū pārsniedz attiecīgos rādītājus zēnu vidū. Vienlaikus skolēni marihuānas lietošanu bieži uztver kā mazāk riskantu salīdzinājumā ar citām narkotiskajām vielām, un šāda attieksme Latvijā ir izteiktāka nekā kaimiņvalstīs. Analizējot tendences, pēdējos gados konstatēts ekstazī un citu narkotiku pamēģināšanas īpatsvara samazinājums, taču marihuāna saglabājas kā visbiežāk lietotā narkotiskā viela skolēnu populācijā. Atsevišķos gadījumos meiteņu rādītāji pārsniedz zēnu rādītājus, un kopumā skolēnu vērtējumi atklāj pieaugošu iecietību pret marihuānas pamēģināšanu un neregulāru lietošanu.

SPKC direktora p.i. **profesors Dz. Mozgis**, atsaucoties uz Eiropas Savienības Narkotiku aģentūras ziņojumu, uzsvēra, ka pēdējās desmitgades laikā Baltijas valstīs ir notikušas būtiskas izmaiņas narkotiku tirgū. Tradicionālie opioīdi, piemēram, heroīns un fentanils, arvien biežāk tiek aizstāti ar toksiskākiem sintētiskajiem opioīdiem, kas būtiski palielina risku sabiedrības veselībai. Baltijas valstīs fiksēts ievērojams letālu pārdozēšanas gadījumu skaits, īpaši saistībā ar sintētisko opioīdu lietošanu. Profesors norādīja uz nepieciešamību pilnveidot agrīnās brīdināšanas sistēmas un stiprināt starptautisko sadarbību, vienlaikus uzlabojot opioīdus aizvietojošās terapijas pieejamību un paplašinot kaitējuma mazināšanas pakalpojumus. Viņš pievērsās arī digitālās vides izaicinājumiem narkotiku izplatībā, uzsverot laboratoriju kapacitātes stiprināšanas un efektīvas datu apmaiņas nozīmi.

VSIA “Nacionālā psihiskās veselības centra” Narkoloģiskās palīdzības dienesta vadītāja Dr. **A. Stirna** norāda, ka atkarība no opioīdu lietošanas notiek ārkārtīgi ātri, un nepieciešams

nodrošināt atbilstošu ārstēšanas pieejamību, īpaši reģionos. Nepieciešams uzlabot aizvietojošās terapijas pieejamību, kā arī attīstīt medikamenta naloksona pieejamību.

Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Organizētās noziedzības smago un sērijveida noziegumu apkarošanas pārvaldes 2.nodaļas priekšnieks **Ēriks Cērpe** informē, ka Valsts policija aktīvi strādā ar narkotiku apkarošanu tiešsaistes platformās. Norāda, ka paralēli tiesībsargājošo institūciju darbībām būtiski ir stiprināt arī preventīvos un atbalsta pasākumus.

3. Pārskats par veiktajiem pasākumiem pakalpojumu pilnveidē nepilngadīgajiem, kas pārmērīgi lieto atkarību izraisošās vielas

Veselības ministrijas Psihiskās veselības, atkarību profilakses un integrēto pakalpojumu nodaļas vadītāja **M.Petroviča** informēja, ka š.g. 16. augustā stājušies spēkā grozījumi Ārstniecības likumā, kas nosaka tiesisko regulējumu nepilngadīgo personu narkoloģiskās ārstēšanas jomā. Grozījumi īpaši attiecas uz gadījumiem, kad nepilngadīgā persona pārmērīgi un kaitnieciski lieto atkarību izraisošās vielas, paredzot iespējas nodrošināt atbilstošu ārstēšanu un nepieciešamos atbalsta pasākumus. Šie grozījumi ir būtisks solis, lai stiprinātu nepilngadīgo aizsardzību, veicinātu savlaicīgu iejaukšanos un nodrošinātu integrētu pieeju, kas ietver gan medicīnisko, gan psihosociālo palīdzību. Ir noteikti skaidri kritēriji, kā profesionāli Bērnu klīniskās universitātes slimnīcā izvērtē, vai ir nepieciešama tiesas iesaiste, lai noteiktu nepilngadīgās personas piespiedu narkoloģisko ārstēšanu bez viņa piekrišanas. Tāpat, no š.g. 1.septembra Rīgā tiks uzsākts pilotprojekts, sākumā to ieviešot BKUS un Slimnīcā “Ģinetermuiža” ar plānu to pakāpeniski paplašināt arī Bērnu psihoneirolģisko slimnīcu “Ainaži”. Viņa uzsvēra, ka projekta ietvaros paredzētais tiesas mehānisms būs piemērojams tikai smagākajos gadījumos, savukārt īpaši būtiska ir iespēja nodrošināt motivētu ārstēšanu, kas balstās uz jauniešu uzticību un brīvprātīgu iesaisti. Tāpat ir uzsākta starpinstitucionāla sadarbība ar Labklājības ministriju, lai nodrošinātu sistemātisku, mērķtiecīgu un individuālām vajadzībām atbilstošu pakalpojumu pieejamību attiecīgajai mērķauditorijai. Šīs sadarbības mērķis ir veidot koordinētu atbalsta sistēmu, kas apvieno veselības aprūpes, sociālos un rehabilitācijas resursus, nodrošinot visaptverošu pieeju problēmu risināšanā.

OPEN radošā centra vadītājs **E.Klaišis** norāda, ka piespiedu ārstēšana mērķauditorijas vidū bieži tiek uztverta kā “bubulis”, radot bailes un pretestību ārstēšanās procesam. Viņš uzsver, ka nepieciešams ne tikai strādāt ar nepilngadīgajiem, kuriem trūkst motivācijas pārtraukt kaitniecisku vielu lietošanu, bet arī īpaša uzmanība jāpievērš tiem jauniešiem, kuri izrāda vēlmi saņemt palīdzību un atbrīvoties no atkarību izraisošo vielu lietošanas. Šāda pieeja nodrošina iespēju veidot drošu, uzticamu un motivējošu vidi, kurā jaunieši var brīvprātīgi iesaistīties ārstēšanā, palielinot intervences efektivitāti un veicinot ilgtermiņa rezultātus gan individuālā, gan sabiedrības līmenī.

Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas bērnu psihiatre **K.Beinerte** norāda, ka pašreizējais pakalpojums un programma galvenokārt koncentrējas uz motivētiem nepilngadīgajiem, nodrošinot viņiem mērķtiecīgu un atbalstošu ārstēšanas vidi. Vienlaikus ir risināti vairāki juridiskie jautājumi, veicot atbilstošas izmaiņas normatīvajā regulējumā, kas ļauj precizēt procedūras un tiesisko ietvaru nepilngadīgo iesaistei ārstēšanā. Šīs izmaiņas veicina gan pakalpojumu efektivitāti, gan drošu un likumīgu pieeju, nodrošinot, ka programmas īstenošana ir saskaņota ar spēkā esošo tiesisko regulējumu un atbilst mērķauditorijas vajadzībām.

4. Kopsēdes kopsavilkums un lēmumi. Diskusija

A. Stirna norāda, ka izstrādātais ārstniecības modelis ir atbilstošs un īpaši vērsts uz motivētiem nepilngadīgajiem, kuri lieto atkarību izraisošas vielas. Viņa uzsver, ka šādas specifiskas ārstniecības nepieciešamība attiecas uz relatīvi nelielu nepilngadīgo grupu, tādēļ modelis ir mērķēts un resursu efektīvs.

Profesors **Dz. Mozgis** vērš uzmanību kā jāpievērš uzmanība *prim ordiārai* profilaksei, kas vērsta uz riska faktoru novēršanu pirms to attīstības. Viņš norāda, ka efektīva iejaukšanās ir iespējama tikai tad, ja tiek identificēti potenciālie riska faktori un veikta preventīva darbība, kas novērš to ietekmes izpausmes

A.Stirna vērta uzmanību uz nesakārtotajiem jautājumiem saistībā ar tiesu ekspertu atzinumu sagatavošanu, kas objektīvi nav iespējami veikt, jo tiesībsargājošās iestādes nodrošina tikai izelpas gaisa pārbaudes. Viņa uzsver, ka šī situācija rada juridiskas un procedurālas nepilnības, kas var ietekmēt ekspertīzes objektivitāti. Norāda, ka nepieciešams sakārtot arī finansiālos aspektus.

Ģenerālprokoroa p.i. **A.Kalniņš** norāda, ka ekspertīžu jautājums risināms arī ar Tieslietu ministriju, kā arī nepieciešams izdiskutēt jautājumu par ekspertīžu finansēšanas kārtību.

Pieņemtie lēmumi (vienošanās):

1. Pieņemt zināšanai Slimību profilakses un kontroles centra ziņojumu par narkotiku situāciju Baltijas valstīs un Latvijā.
2. Pieņemt zināšanai Veselības ministrijas sniegto informāciju par veiktajiem pasākumiem pakalpojumu pilnveidē nepilngadīgajiem, kas pārmērīgi lieto atkarību izraisošas vielas.
3. Līdz 2025.gada 30.decembrim sasaukt atkārtotu Narkotiku kontroles un narkomānijas ierobežošanas koordinācijas padomes sēdi, kuras darba kārtībā iekļaut:
 - 3.1.ziņojumu par Pasaules Veselības organizācijas ekspertu misijas ietvaros sagatavoto izvērtējumu par sniegtajiem atkarību ārstēšanas/rehabilitācijas pakalpojumiem nepilngadīgām personām Latvijā, galvenajiem ieteikumiem un ieviešanas plānu;
 - 3.2.jautājumu par naloksonu saturošu medikamentu terapijas pieejamības paplašināšanu, tostarp nodrošinot to personām pēc brīvības atņemšanas soda izciešanas, kā arī nodrošināt naloksonu saturošu medikamentu pieejamību Valsts policijas rīcībā, aicinot arī Iekšlietu ministriju, Valsts policiju un Tieslietu ministriju sniegt savu redzējumu.
 - 3.3.Jautājumu par tiesu narkoloģisko un ķīmiski toksikoloģisko ekspertīžu veikšanu un tiesu ekspertu atzinumu sagatavošanas apmaksas kārtību administratīvajās lietās un kriminālprocesos.
 - 3.4.Iekšlietu ministrijas, Valsts policijas, Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu un muitas policijas ziņojumu par veiktajiem un plānotajiem pasākumiem narkotisko un psihotropo vielu pieejamības samazināšanai, īpaši digitālajās platformās.

Padomes priekšsēdētājs

(paraksts**)

Hosams Abu Meri

Protokolētāja

(paraksts**)

Ginta Ozola

* aizpilda nepieciešamības gadījumā